

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică” se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina”, „Ardeleana”, „Auraria”, „Beregsana”, „Berzovia”, „Bihoreana”, „Bistrițana”, „Bocșana”, „Brădetul”, „Cassa de păstrare”
Miercurea, „Cassa de păstrare” Seliște, „Chioreana”, „Cordiana”, „Corvineana”, „Crișana”, „Detunata”, „Doina”, „Economul”,
„Făgețana”, „Fortuna”, „Furnica”, „Grănișterul”, „Hașegana”, „Hondoleana”, „Hunedoara”, „Iulia”, „Lipovana”, „Lugoșana”, „Lucea-
fărul”, „Mercur”, „Mielul”, „Munteana”, „Mureșana”, „Mureșanul”, „Nădlăcana”, „Nera”, „Olteana”, „Oraviceana”, „Patria”, „Plugarul”,
„Poporul”, „Racoșana”, „Sătmăreana”, „Sebeșana”, „Selăgeana”, „Sentinela”, „Silvania”, „Someșana”, „Steaua”, „Timișana”, „Ulpiana”,
„Unirea”, „Victoria”, „Vlădeasa”, „Zărândeana” și „Zlăgheana”.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 12—, pe 1/2 an K 6—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Anul VI.

Sibiu, 23 Ianuarie 1904.

Nr. 4.

Asigurările.

(O nouă problemă pentru Băncile noastre).

Este una dintre cele mai mari slăbiciuni omenesci, slăbiciune atât a singuraticilor cât și a popoarelor, culte și inculte, că nu și dau seamă de pericolele ce amenință interesele, avutul și chiar și existența lor, decât numai în momentele când aceste pericole sunt actuale și apropiate, încât de multe-ori nici nu mai pot fi prevenite.

Un cas instructiv ne dă în această privință groaznicul incendiu al unui teatru mare din Chicago, întâmplat în zilele din urmă. Au pierit 5—600 de oameni cu toate măsurile preventive introduse în teatrele mari pentru cas de foc, — au pierit numai din cauza că cei chiamați și datori de a îngriji de siguranța publicului, au desconsiderat un pericol care li-se părea departe.

În urma acestui groaznic accident vedem acum în toate părțile o activitate febrilă pentru perfecționarea întocmirilor de siguranță în teatrele din diferitele orașe. Se țin anchete, se redigiază memoriale, se scriu articole și broșuri și ici-colea — poate se va și realiza vr'o îmbunătățire; dar preste câte-va săptămâni opinia publică va fi ocupată cu alte chestiuni, nefericirea gravă dela Chicago și cu ea și multele proiecte pentru nou întocmire de siguranță vor fi date uitării. Pericolul se va păre departe și va fi din nou desconsiderat.

Așa e firea omului.

Cam tot același lucru l'am putut observa în mic și în sinul poporului nostru după catastrofa dela Balomir. Un groaznic incendiu mistue o întreagă comună românească și locuitorii ei rămân pe strade în toiul iernii. Nici o casă nu a fost asigurată contra focului, nimeni nu va restitui păgubașilor avutul

lor pierdūt. Și s'au publicat și la noi 2—3 articole în ziare, s'a făcut puțină reclamă din partea unor institute de asigurare, și apoi lumea trece la ordinea zilei și preste acest accident — până se va întâmpla altul nou și poate încă și mai grav și funest

N'avem să mai spunem că nu este bine așa. Dar ori-cât de multe vorbe am pierde noi și alte foi de ale noastre, nu vom pute schimba această situațiune detestabilă, *cât timp acele cercuri cari ar avé căi și mijloace pentru schimbarea acestei situațiuni, nu vor face un pas serios și nu vor lua măsuri energice și severe pentru îndreptarea stărilor de pân' aci.*

Nisuițele publicistice și ale conducătorilor naturali ai poporului: ale preoților și învățătorilor, precum și stăruințele celor câte-va societăți agricole și economice câte le avem, vor pute realiza rezultate în câte un cas sporadic, însă o schimbare radicală a situațiunii nu se va pute ajunge pe această cale.

Poporul nostru, ca preste tot popoarele cu mai puțină școală economică și cu mai puțină cultură, până astăzi nici decât nu s'a împrietenit cu instituțiunea asigurărilor, nici cu asigurările contra focului și grindinei și cu atât mai puțin cu asigurările asupra vieții. Această instituțiune, atât de populară în țerele culte ale Apusului, la noi până acum nu este aproape de loc aprețiată și cunoscută și nici nu avem speranța că va pute prinde rădăcini cât timp cercurile chiamate a veghia asupra conservării și desvoltării intereselor economice ale poporului nostru nu vor face asupra lui o energică dar' binefăcătoare presiune și nu vor căuta să-l constrângă prin mijloacele de cari dispun, ca să îmbrătoșeze o instituțiune atât de importantă și salutară pentru conservarea lui economică.

Între acei factori, cari ar pute sana neajunsurile constatate, locul d'întăiu îl ocupă Băncile noastre, cari susțin atât de multe

legături cu poporul și cari ar servi interesele lor proprii de o potrivă cu ale clientelei lor, *dacă ar insista pentru introducerea așa zicând obligatoare a asigurărilor* de tot felul în acele cercuri cari reclamă ajutorul Băncilor pentru satisfacerea trebuințelor lor de credit.

Nu se poate nega faptul, că Băncile noastre pân'acum nu și-au înțeles rolul ce li se impune în chestiunea asigurărilor, ba dacă voim să fim sinceri, va trebui să recunoaștem că multe dintre ele au păcătuit chiar în această privință încât au dovedit față cu nepriceperea clientelei lor o indulgență puțin scusabilă.

Dar cea-ce s'a întrelăsat până acum, se va pute face de aici încolo, și după cum Băncile noastre în toată lucrarea lor sunt conduse de un pronunțat spirit progresist, și caută pe toate căile să consolideze nu numai organismul lor propriu ci și stările economice ale clientelei lor, — putem nutri speranța că vor scîi să dea și acestei noue probleme atențiunea ce o merită.

Delegațiunea și conferențele Băncilor s'au ocupat deja și cu chestiunea asigurărilor, până aci însă numai incidental și fără a o aprofunda. Remâne acum să o supună unui studiu serios și să-i dea o soluțiune corespunzătoare intereselor mari ce ea atinge.

Din a noastră parte vom căuta să luăm și în această chestiune o inițiativă serioasă, să o ținem neîntrerupt în evidență și la ordinea zilei și să mijlocim apretierea și studiarea ei cât mai aprofundată prin mijloacele unei discuțiuni sistematice în coloanele revistei noastre.

Dorim și sperăm că vom avea în această chestiune concursul tuturor aceluia cari se vor pute pronunța cu competență asupra ei

Principiul sincerității bilanțului.

Asupra acestei chestiuni, despre care am amintit în numărul trecut al Revistei noastre sub titlul: *exagerarea principiului publicității*, „Magyar Pénzügy“ în numărul său ultim publică din peana unui distins jurist din țară, un interesant articol, pe care îl reproducem în întregime.

„Falimentele ce s'au întemplat în anii din urmă la bănci“, — dice scriitorul articolului — „au arătat, că instrumentul cu ajutorul căruia directorii lipsiți de conștiință au putut seduce un șir lung de ani pe acționarii și creditorii societății și au putut ascunde defraudările de milioane până atunci, până a urmat crach-ul, — este bilanțul anual. Aceste experiențe triste au dat naștere principiului sincerității la compunerea bilanțului, ceea-ce vrea să zică, că bilanțul trebuie să spună adevărul. Cât timp la aplicarea principiului sincerității nu se depășesc aceste margini, principiul în sine nu poate fi excepționat de loc și

pretindem și noi, ca tot ce este în bilanț să corespundă perfect adevărului.

Nu mai cât aceia, cari militează în mod demonstrativ pe lângă principiul sincerității, nu se mulțimesc cu atâta, ci exagerează lucrul și merg până acolo, încât dacă societățile pe acțiuni s'ar conforma la toate câte ei le pretind, s'ar perde total din vedere un alt principiu, acela al *secretului de afacere*. Este știut, că tocmai în cercurile judecătorești se exagerează cu predilecțiune anumite principii, cărora se subordonează toate celelalte interese. Experiența aceasta se face acum în Germania și la aplicarea principiului sincerității la compunerea bilanțului, ceea-ce reese din următorul caz interesant: tribunalul din Lipsca a adus asupra membrilor din direcțiunea unei societăți pe acțiuni verdict de condamnare pentru falsificarea raportului anual, fiind-că direcțiunea n'a făcut amintire în raportul său anual despre o pierdere de 1 milion de marce, suferită de societate la o transacțiune, dar' acoperită din partea membrilor direcțiunii. Va să zică societatea n'a suferit nici o daună, dar' ar fi putut suferi, dacă în urma divulgării afacerii în publicitate, creditorii, clientela și acționarii societății și-ar fi pierdut încrederea față de întreprindere. Judecătoria însă, exagerând principiul sincerității, n'a luat în considerare împrejurarea, că în cazul acesta sinceritatea ar fi cauzat societății mai multă daună, decât retăcerea unei chestiuni deja tranșate, — și a pedepsit pe membrii direcțiunii, — cari pentru delăturarea răului au adus însemnate sacrificii materiale, — cu amendă grea.

Nu mai puțin interesant este, în ce privește exagerarea sincerității, cazul următor: nu de mult, directorul executiv al unei societăți pe acțiuni din Germania, după o defraudare de 300,000 de marce, a dispărut. Fratele defraudantului s'a oferit a acoperi dauna, dar' sub condițiune, ca nici direcțiunea, nici comitetul de supraveghiere să nu facă amintire despre defraudare în raportul anual al societății. La aceasta, comitetul de supraveghiere, de teamă că va călea sinceritatea cerută de lege, nu s'a învoit, din care cauză paguba nu s'a restituit și „de dragul sincerității“ întreprinderea și-a pierdut jumătate din capitalul social.

Să vedem acum dispozițiunile *legii acționare ungară și germane referitoare la principiul sincerității*.

§ 314 al legii comerciale germane conține următoarele:

„Membrii direcțiunii și ai comitetului de supraveghiere se vor pedepsi cu închisoare până la un an și totodată cu o amendă până la 20 000 de marce, dacă în rapoartele lor, în conșpectele lor referitoare la situația financiară a societății și în rapoartele lor către adunarea generală, prezintă situația societății, cu știință, în lumină falsă ori inclară“.

Față de aceasta § 218 al L. com. ung. circumscrie călcarea principiului sincerității cum urmează:

„Membrii direcțiunii se vor pedepsi din partea tribunalului competent, intru cât actele ori întrelăsările lor nu cad sub dispozițiunile legii penale, cu închisoare până la trei luni, dacă proced ilegal la compunerea bilanțului ori în propunerile lor către adunarea generală prezintă situația societății în o lumină falsă ori ascund adevărata ei stare. Pedepsa aceasta se poate schimba pe baza §-ului 220 al L. C., în cas de circumstanțe atenuante, în amendă până la K 2000“.

Intre acești doi §§ deosebire esențială nu este; legea germană este numai cu privire la măsura pedepsei mai aspră; dar' nici legea germană, nici cea ungară nu exagerează principiul sincerității. Ambele pretind numai, ca atât bilanțul, cât și rapoartele anuale

să prezinte adevărata situațiune financiară și de afaceri a societății, dar' nu pretind nici aceea ca relele remediate în cursul timpului să se facă evidente, nici aceea ca transacțiunile încă nefinalizate definitiv să se aducă înainte de timp la cunoștința publică. Dar' abstrăgând de aceasta, interpretarea exagerată a sincerității, vine de-a dreptul în colisiune cu un alt principiu, nu mai puțin important și care obligă toate organele întreprinderii, la *păstrarea secretului de afacere*. Aceasta, ce este drept, legea nu o pretinde apriat, dar' o pretinde *interesul comercial*, care este mai puternic chiar și decât legea. Prin urmare principiul secretului de afaceri ajunge în colisiune cu principiul sincerității. Unde începe unul și unde se sfârșesc celalalt? Aceasta limită trebuie fixată, pentru-că principiul sincerității numai până atunci nu este stricăcios și observarea lui poate fi obligatoare numai până când nu trece aceste limite. După părerea noastră granița aceasta se poate stabili în modul următor: *dreptul și datorința de a păstra secrete stă față de toate acele lucruri, a căror aducere la cunoștința publică poate strica societății mai mult, decât le-ar folosi aducerea în publicitate a lucrurilor din chestiune aceloră, față de cari ele se țin în secret*. Cu alte cuvinte, dacă aducerea în publicitate poate cauza societății pagubă, din contră retăcerea nu cauzează celor interesați (acționari, creditori) nici o daună ori cel puțin nu se poate presupune, că se provoacă o păgubire intenționată a aceloră, atunci pentru lipsă de sinceritate organele societății nu pot fi trase la responsabilitate nici pe cale civilă, nici pe calea unui proces criminal.

Dacă există *secrete de oficiu* a căror observare este strict impusă prin lege fie-cărui funcționar public, apoi există și secrete de afaceri, observarea cărora li-o impune funcționarilor interesul întreprinderii. Vedem însă, că pe când secretele de oficiu se păstrează la exagerare, pe atunci în ce privește secretul de afacere, mulți voiesc să exagereze sinceritatea. În ministerii este strict interzis a examina actele și este interzis a da informațiuni despre afaceri rezolvite, dar' încă neexpedate; cu ocaziunea diferitelor interpelațiuni ministrii adese-ori refuză a expune sincer câte o afacere, sub pretext, că interesul public cere ca chestiunea să se țină secret; prin urmare pe ce basă se cere dela întreprinderile obligate la dare de samă publică, și numai dela acestea, sinceritatea în grad atât de mare, încât aceea este egală cu divulgarea secretelor de afaceri?

Continuu auzim, că bilanțul și raportul anual să arete tot, pentru-că acționarii sunt în drept să știe toate. Acționarii, da, au dreptul acesta, dar' nu și concurenții societății; și fiind-că bilanțul și raportul ajung la cunoștința publică, ba publicarea lor este obligatorie, ele nu pot fi astfel compuse, ca să le înțeleagă numai acționarii, iar' concurenții nu. Ba nici acționarii nu pot avea dreptul de a pretinde să fie informați despre toate, chiar și despre afacerile și planurile proiectate ori pendente, pentru-că în cazul acesta, ce ar fi mai ușor pentru concurenți, decât a-și acuira câteva acțiuni și sub scutul aceloră să se informeze chiar și despre cele mai mari secrete de afaceri ale întreprinderii.

Toate acestea nu însemnează, că bilanțul și raportul anual să fie inclare, confuze, să ascundă relele, să fie false. Chiar noi am pretins foarte des ca bilanțurile să fie compuse pe înțelesul tuturor și situația materială a societății să fie prezentată în lumină clară. Dar' precât suntem propagatorii principiului corect interpretat al sincerității, pe atât avertisăm societățile

pe acțiuni, să nu aplice în mod exagerat principiul acesta. În privința aceasta nu facem nici o distincțiune între întreprinderi particulare și societare; aceleași drepturi le au în ce privește păstrarea secretului de afacere, atât întreprinzătorii privați, cât și societățile, și drepturile acestea, cari sunt adese ori condițiunile fundamentale ale activității lor, nu li-se pot contesta respectivilor nici prin lege, nici prin opiniunea publică dusă în direcție greșită. *

Aforisme asupra instituțiunii Casselor de păstrare.

Marele ziar „*Pester Lloyd*” și-a serbat la 1 Ianuarie a. c. jubileul existenței sale semiseculare, și a publicat din acest incident un număr festiv, care, prezentat în altă formă, ar da un întreg volum de cuprins interesant, actual și foarte instructiv. Această edițiune jubilară cuprinde anume o lungă serie de articole lucrute de cei mai distinși colaboratori interni și externi ai ziarului, și în deosebi un vast material de interes economic. Întră altele găsim aici repriviri instructive asupra dezvoltării băncilor ungare în cei din urmă 50 ani și istoricul institutelor financiare mai mari din capitală. Găsim apoi mai multe tractate, cari se ocupă cu chestiunile actuale ale vieții economice, și între acestea mai multe „Aforisme” asupra instituțiunii Casselor de păstrare, din peana Dlui *Edmund Hevesi*, cari ni-se par de interes deosebit și pentru băncile noastre. Din această cauză credem că spicuirile ce lăsăm să urmeze din „Aforismele” amintite, vor fi bineprimite din partea cetitorilor revistei noastre.

* * *

În urma poziției cu totul particulare, ce o ocupă Cassele de păstrare întră instituțiunile economice private, este explicabil că se deosebesc una de alta prin întocmirile lor și cu deosebire prin modul lor de lucrare.

Aceasta deosebire apoi aduce cu sine, că pretutindeni unde se nasc turburări în funcțiunea acestui organism, se caută cauza acestor turburări și se fac studii asupra chestiunii că oare nu s'ar putea ele delătura prin introducerea unui sistem străin. Acest lucru e la noi la ordinea zilei și dorul după ceva „străin” este nutrit cu mare zor de anumite elemente nemulțumite. Nu-i vorba, este lucru patriotic, a-ți însuși ceea-ce se constată în viața națiunilor străine ca folositor, dar' unde există acel sistem perfect prin care s'ar putea înlocui sistemul nostru? Ori doară în Anglia sau în Franța, unde Cassa de păstrare în sensul strict al cuvântului este numai mijlocitorul întră Stat și deponent, și unde aceasta relațiune adese a adus atât capitalul deponenților cât și creditul statului, în cele mai periculoase situațiuni? Sau în Elveția unde guvernul s'a ocupat chiar și cu ideia curioasă de a asigura deponenților drept de prioritate necondiționat față de toți ceilalți creditori?

Că doară chiar țările unde s'au născut Cassele de păstrare se gândesc serios la schimbări radicale, convingându-se de pericolele cărora sunt expuse prin sistemele învechite practicate de ele. Cu deosebire în Franța, unde ultima lege referitoare la Cassele de

păstrare, datează d'abia din anul 1895, se aud plângeri în contra neajunsurilor, și autorități competente ca Eugène Rostand, presidentul Cassei de păstrare din Marseille, pretind chiar liberarea fructificării depozitelor (libre emploi), lucru, pe care l-a pretins deja în 1885 Hubbard și în 1887 Lockroy. Adecă Francezii reclamă lucrul cel mai însemnat din ceea-ce formează baza sistemului nostru de Casse de păstrare, și noi să devenim reacționari? Noi să dăm înapoi în direcțiune reacționară? O crimă mai mare nu s'ar putea comite față de economia noastră națională. Fără îndoială, sistemul ungar este cel mai liberal și mai modern, și cel mai potrivit pentru relațiunile noastre speciale, căci economia noastră națională nu poate renunța la miliardele de economii, și nimenea nu va avea curajul de a-i-le lua. Chemarea Casselor de păstrare la noi este: ca să fie mijlocitor întră economisitori și întră cei-ce au lipsă de credit, și numai până atunci au îndreptățirea de a exista până când își îndeplinesc această misiune în mod cinstit și consciințios.

* * *

În timpul din urmă s'a discutat iarăși ceva mai viu chestiunea, altfel veche: cum s'ar putea aduce în relațiuni mai intime capitalurile adunate la Cassele de păstrare cu creditul statului. Cu alte cuvinte: s'a urmărit îndatorarea Casselor de păstrare de ași plasa o parte însemnată a capitalului lor în hârtii de stat. Dela aceasta se așteaptă independență mai mare a creditului statului de străinătate, puterea de rezistență mai mare a cursului rentelor în timpuri critice, dar' și o mobilitate mai mare în plasările Casselor de păstrare.

Toate așteptările acestea își au îndreptățirea lor, căci procurarea de hârtii de valoare din bani depuși nu e așa de primejdioasă cum se pare, numai trebuie practică cu precauțiune și fără exagerare. Ca să ne convingem despre aceasta, n'avem decât să privim la Anglia, unde plasarea capitalurilor depuse în rente de stat, în urma scăderii cursului consolurilor, a produs pierderi enorme, bineînțeles numai pentru stat, care acolo e responsabil față de deponenți. Și e responsabil nu numai pentru capital ci și pentru interese, și ce însemnează lucrul acesta se poate vedea din faptul, că Anglia a trebuit să contribuie la acoperirea deficitului de interese în cei din urmă 25 ani cu 12-5 milioane coroane. Ca exemplu pot aduce și Franca unde desfacerea rentelor de către congregațiile alungate a apăsât cursul valorilor de stat și a dus astfel, cel puțin în mod trecător, la nimicirea unei părți a capitalurilor depuse. Din cauza aceasta se agitează de doi ani în contra Casselor de păstrare franceze atât de vehement, încât au perdut deja până acum aproape 400 milioane franci depozite, pentru a căror restituire statul s'a vădut necesitat a vinde rente și a contribui astfel însuși la micșorarea valorii titlurilor sale proprii. Cassele de păstrare prusiace încă au făcut experiențe destul de triste cu plasarea în hârtii de valoare. La finea anului 1901 au plasat 25% ale depozitelor lor, adecă 1700 milioane mărci, în hârtii de valoare și au avut la același termen, față cu prețul cumpărării, o pierdere de 32-3 milioane mărci. Ce griji cauzează plasarea exagerată a depozitelor Casselor de păstrare în efecte, s'a observat și în Austria, unde unele institute au mers prea departe cu cumpărarea de efecte. Avându-se în vedere, că ridicări de depozite în măsură îngrijitoare obvin mai cu samă în timpuri critice, când chiar și cele mai bune hârtii de valoare se pot vinde numai cu

perderi mari, s'a făcut propunerea caracteristică, ca să se aducă pentru sanarea răului o lege prin care să se imputernicească fie-care Cassă de păstrare a sista, în casuri extraordinare, plățile pe timp de mai multe luni. Așa dară nici mai mult nici mai puțin decât un moratoriu forțat, cum s'a decretat în Franca, după căderea lui Louis Philippe, pentru un an întreg. Recunoașterea pericolelor împreunate cu plasarea în măsura prea mare a depozitelor în efecte, trebuie să îndemne cercurile interesate la precauțiune. Dar' nici nu trebuie lăsat să ajungă lucrul acolo ca să se folosească astfel de mijloace. Numai să nu se treacă marginile cuvenite la plasările în efecte, și cu deosebire să nu se statorească măsura astorfel de plasări numai după mărimea depozitelor disponibile, ci să se țină cont și de mijloacele proprii. De sine se înțelege că trebuie să se poarte grije la timp de rezerve de curs.

* * *

Chestiunea *revisiunii la Cassele de păstrare* ocupă locul prim în discuțiune. Și cu drept! Controlul este și rămâne simburile ori-cărei acțiuni reformatorice și toate încercările, cari nu resoalvă aceasta chestiune pe deplin, sunt zădarnice. În punctul acesta toată lumea este de acord, numai calea ce e de a se urma, nu se poate încă stabili. Foarte mult pond se pune încă și astăzi pe revisiunea de stat, obligatoare, fără de a precugeta, că ea poate avea pentru stat ponderoase urmări morale, ba chiar și materiale. Statul ar lua asupra sa prin aceasta un fel de responsabilitate față de deponenți, o responsabilitate, care cu timpul atât de tare s'ar înrădăcina în consciința poporului, încât statul ar fi necesitat a trage din aceasta consecințele cele mai largi. Dar' și de altfel eu din considerațiuni mai înalte ași fi necondiționat contra ori-cărei ingerințe mai mari din partea statului.

Mai cu samă aducerea unei legi speciale, ca să nu fie ocazionale, în această direcțiune, mi se pare cu totul imposibilă, și nu numai din cauza caracterului ei odios, ci și pentru-că ceea-ce se intenționează prin revisiune, prin lege preste tot nu se poate asigura. Revisiunea nu-i permis să fie o dispozițiune politică. Ceea-ce se recere pentru exercierea controlului general neapărat de lipsă din partea statului, se află deja ași în legi, și dacă este de lipsă o întregire oareșicare, aceasta se poate ajunge astfel, că la apropiata revisiune a legii comerciale, dispozițiunilor respective să li-se dea forma corăspunzătoare. Ori-ce intervenție din partea statului, sau lege specială, ar aduce cu sine în urma urmărilor, o restringere a dreptului de dispoziție a Casselor de păstrare. Această împrejurare face ca năsuințele interesatilor să aibă drept țintă cu deosebire organizațiuni *autonome*.

Mișcarea aceasta și-a luat începutul în Germania, unde organizațiile de delegațiuni s'au pus în serviciul scopurilor revisiunii și aceasta se cercă în Austria și în Elveția, ba în timpul cel mai nou și la noi.

Întră toate sistemele de revisiune, primul loc îl ocupă revisiunea prin organele delegațiunilor. În teorie aceasta stă mai presus de ori-ce îndoială.

Cine susține însă că acest sistem ar fi neexcepționabil, acela nu cunoaște problemele și însemnătatea revisiunii. Fie organele delegațiunilor înzestrate cu drepturile cele mai largi, și provadă-și funcțiunea lor cât se poate de consciințios, — lucrul lor va rămâne totdeauna neperfect, deoarece-ce, sau sunt preste tot experți numai în teorie, sau apoi nu cunosc pe deplin relațiunile economice și comerciale ale ținuturilor unde își îndeplinesc funcțiunea. Revisor adevărat poate fi

numai acela care cunoaște economicesece tot așa de bine ținutul asupra căruia se extinde activitatea sa ca și organele cassei de păstrare pe cari are să le controleze. Cum poate sei bunăoară un organ al delegațiunii centrale — că oare cambiile din portofoliul unei casse de păstrare sunt de o calitate bună, ori că o realitate oare-care nu este prea sus taxată și prin urmare prea mult însărcinată? O revisiune în sens practic are însă numai atunci valoare, dacă ea nu se mărginește numai asupra contabilității și administrațiunii, ci dacă se extinde și asupra manipulațiunii interne adevărat asupra administrației financiare. Și încă una! Ce folosesece revisiunea delegațiunii dacă ea nu e obligatoare ci numai facultativă. Facultativă în sensul acela, că delegațiunea poate controla numai Cassele de păstrare cari se supun revisiunii de bună voe. Că nu se supun toți membrii delegațiunii, este cunoscut. Așa s'a plăns delegațiunea băncilor boeme din Boemia, Moravia și Silesia în raportul ei asupra anului trecut, că dintră 81 bănci cari fac parte din delegațiune, abia 15 s'au supus revisiunii. Nu e deci justificată afirmațiunea mea, că revisiunea prin delegațiuni nu este neexceptionabilă? Chestiunea revisiunii numai atunci va fi rezolvită, când rezolvirea va corăspunde idealului. Iar' idealul e: *revisiune obligatoare prin organe adevărat specialiste într'o organizație autonomă.*

* * *

Și în fine încă un cuvânt despre așa numitele *Casse de păstrare comunale*. Încă un obiect, care a ajuns de câtva timp eară-și la modă, și e cumpănit și de oameni serioși — poate numai din motive tactice. Bine înțeles nu este vorba de considerațiuni filantropice ci numai de dorința de a umplé săculețele comunei.

Vădând succesele realizate de băncile private unii au venit la ideea: De ce să nu se bucure de astfel de roade și comunele? Dorința și speranța aceasta sunt naturale și dacă capitala noastră vrea să-și aibă cassa de păstrare comună, din a cărei venituri să-și câștige milioanele pentru pavagiul stradelor, neglijat ani de-a rândul, tot așa de scusabil este că și o comună mai mică vrea să-și reducă, pe aceași cale, aruncul de dare comună care e adese-ori aproape de 100%. De fapt și sunt în Ungaria unele casse de păstrare comunale mai vechi, cari lucră cu succes pentru trebuințele financiare și culturale ale comunei respective. Acestea însă nu s'au înființat în secolul XX când țara mai că suferă de o hypertrophie foarte pronunțată, și când aproape fie-care orașel are cel puțin un institut de credit. Cassele de păstrare comunale își aveau însemnătatea și locul acolo, unde nu erau instituțiuni financiare private, și unde era prin urmare necesar să se câștige pe risicul comun și chiar cu sacrificii pozitive posibilitatea pentru aședămintele sigure de păstrare. Acesta a fost punctul de mănecare la înființarea aproape a tuturor Casselor de păstrare comunale din străinătate și a puținelor institute de acelaș fel din patria noastră. Dar' unde să-și mai afle înființările Casse de păstrare comunale loc, pentru a se desvolta liber? Pretutindeni se lovesc de concurența institutelor private. Ar plăti doară Cassa de păstrare comună percente mai mari ca să capete depuneri? Aceasta nu e de cređut. S'au ar oferit credit mai efin, ca să capete cereri mai multe de împrumuturi? Nici aceasta nu e de cređut. Și cum s'ar acoperi risicul împreunat cu activitatea ei?

Conducerea unei Casse de păstrare este împreunată cu responsabilitate, și aceasta crește foarte mult dacă e vorba de a susține concurența cu Casse vechi și bine întemeiate și totuși să se obțină profit. Că doară de profit e vorba, căci altfel toată înființarea nu

ar avea înțeles. Sau doară se intenționează Cassele de păstrare comunale numai pentru-ca comuna să aibă unde să-și administreze fondurile disponibile. Ce se întâmplă în cazul, când administrarea fondurilor e împreunată cu perdere? Cum să fie preste tot, administrarea aceasta? Nu sunt de temut chestii personale atât de primejdioase, în cari se amestecă adese-ori vederi politice și altele multe, la o astfel de instituțiune comună? Un capitol ponderos este apoi și procurarea capitalului de garanție și de manipulațiune — ori poate că din banii împrumutați? — Acestea și încă multe alte întrebări ar trebui rezolvite înainte de a ne puté gândi la imitarea strămoșilor nostri și de a înființa în Ungaria Casse de păstrare comunale.

m.

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea

Sibiu, 22 Ianuarie 1904

Situația *pieței interne de bani* este în general ne-schimbată și abundența de bani continuă a se menține. La medio circulațiunea a fost ceva mai vie, astfel că în Viena etalonul a crescut dela $2\frac{5}{8}\%$ la $2\frac{3}{4}\%$ — $2\frac{7}{8}\%$; dar o încordare a situației de fapt n'a urmat. În B.-Pesta cambiile morilor s'au discontat cu $3\frac{1}{8}\%$, iar cambiile de portfoliu, amăsurat bonității și scadenței s'au plasat dela $3\frac{1}{2}\%$ în sus. În piața devaliselor circulațiunea a fost ceva mai vie, ca de regulă, fiind căutate cu deosebire cambiile asupra Londrei, ceea-ce a provocat în mod trecător o urcare a etalonului, care însă după-ce Banca de emisiune a pus material abundant la dispoziția pieței, s'a redus iarăși.

Piața internațională de bani încă este liniștită și este probabil, că dacă nu intervin ceva complicațiuni, în Londra și Berlin etalonul oficial se va reduce. Discontul privat a fost în Berlin $2\frac{5}{8}\%$, în Londra $3\frac{5}{16}\%$ și în Paris $2\frac{3}{4}\%$.

COMERCIU.

Asociațiunea regnicolară a comercianților din Ungaria. La 10 Ianuarie a. c. comercianții ungari au pus bazele unei asociațiuni comerciale regnicolare, care până acum lipsea în țeară. Reprezentanții societăților și corporațiunilor comerciale din capitală și provincie, cum și singuratici comercianți s'au adunat în ziua numită în sala Societății „Lloyd“-ului, ca să asculte discursul deputatului Sándor Pál, presidentul comitetului organizator, care a arătat scopul și programul de activitate al Asociațiunii. Programul a fost primit unanim și e de următorul cuprins:

1. Scopul Asociațiunii este: a intruni pe comercianții răspânditi în toate părțile țării, ca influința ce de drept i-se cade clasei comercianților conform participării sale în munca națională și la purtarea sarcinilor publice, — să o valideze prin unirea puterilor în toate privințele.

2. Deși Asociațiunea nu urmărește scopuri politice, totuși va fi cu atențiune, ca la alegerile politice și comunale interesele comerciale să-și câștige reprezentanți, și ca acolo unde impregiurările nu permit aceasta, să impedece sau să îngreuneze după putință validitatea năsuințelor, cari fățiș ori pe ascuns sunt îndreptate cu plan și reavoință în contra comerțului și muncitorilor acestuia.

3. Asociațiunea va avea de ținută să ridice simțământul demnității proprii a comercianților și să risipească prejudițiile, cari au împedecat, ca ocupațiunea comercială să fie recunoscută într'un rang cu alte ocupațiuni productive.

4. Asociațiunea va stăruî, ca să restabilească și sustină pacea între singuraticii rami de ocupațiune, însă în ori-ce ocaziune va intra în luptă cu toată energia, dacă atacuri se vor îndrepta în contra cinstei clasei comerciale sau contra câștigului și muncii cinstite a aceleia.

5. Asociațiunea va porni luptă contra deviselor goale, cari sdruncină pacea între diferiții rami de ocupațiune și cari în interesul scopurilor politice egoiste trag la răspundere întreg comerțul pentru abuzul unor indiviđi singuratici.

Asociațiunea însăși va combate asemenea abuzuri, ca să izoleze pe comerciantul, care prin procedură necinstită provoacă atacuri în contra clasei comercianților.

6. Asociațiunea va stăruî ca toate arteriile economice ale patriei să se desvolte și să devină rentabile în măsură cât mai mare și ca rezultatul activității comerciale să se potențeze.

7. Nu respinge ideea de asociere pe terenul comercial, însă protestează hotărît și va lupta consecuent în contra nisuițelor neîndreptățite ale membrilor autorităților publice și ale persoanelor eclesiastice de a înființa asociațiuni de consum și de a strica comerțului; afară de aceste va nisui ca să se curme abuzurile dălnice și călcările evidente ale legii, ce numitele asociațiuni își vor permite.

8. Asociațiunea apără munca națională și sprijinesce cu toate puterile industria din patrie.

9. Asociațiunea va nisui, ca comerțul din țară să fie orientat în toate chestiunile mai importante cari îl ating și ca să deștepte interesul comercianților față de astfel de chestiuni.

10. Asociațiunea va executa lucrări sistematice în scopul convențiilor comerciale.

11. Asociațiunea va nisui ca consuliile monarhiei să cunoască temeinic interesele comerciale ungare și va stăruî ca ministerul de comerț ung. să trimită în străinătate ca raportori de specialitate pe cât numai se poate comercianți.

12. Dreptul și datorința fiecărui membru al Asociațiunii este, ca să se adreseze la centru sau la despărțemintele din comitate în toate cazurile, când numele bun, cinstea și afacerile comerciantului ar fi periclitate prin impregiurări independente de el. +

SOCIETĂȚI FINANCIARE ȘI COMERCIALE.

„Doina“ institut de credit, soc. pe acțiuni în Cămpeni. Institutul acesta și-a încheiat bilanțul ultim cu un profit net de K 15,056.— față de K 12,985 în 1902. Dintre active Escomptul s'a redus cu circa K 6700.— la K 288,144, iar Camb. cu acop. hip. au crescut dela K 125,917 la K 134,291, și Impr. ipotecare cu circa K 6000 (starea K 28,585).

Activele se cifrează în total cu K 469,221. Ce privește pasivele Depozitele spre fructificare s'au sporit cu aproape K 46.000 la K 344,815, o sumă respectabilă la un capital social de K 60,000. Reescomptul

a fost la finea anului d'abia de K 3200.—. Fondul de rezervă arată o creștere de circa K 6000 (starea K 31,800) Venitul brut a fost de K 48,172 (în 1902 K 44,150).

*

Asociațiunea regnicolară a institutelor de bani ungare soc. pe acțiuni. Precum am anunțat în numărul ultim al Revistei noastre, asociațiunea aceasta și-a ținut adunarea generală constituantă la 12 Ianuarie a. c. în B-Pesta. Acțiunea pentru înființarea acestui institut, proiectat ca institut central al băncilor provinciale, s'a început în Decembrie 1902; capitalul social a fost fixat la început la K 10 mil.; mai târziu s'a redus la K 5 mil. și după-ce din lipsa sprijinului material al băncilor din provincie nici suma aceasta n'au fost prospecte să se subscrie, fondatorii au redus capitalul social la K 1.000.000, împărțit în 1000 de acțiuni à K 1000. Aceasta este fără îndoială o sumă de tot modestă, pentru un institut din capitală, și care vrea să se gereze de institut central al unui grup mai mare de bănci provinciale. Viitorul va arăta dacă preste tot nou înființatul institut are putere de viață ori nu.

Scopul institutului § 1 al statutelor îl fixează cum urmează: „Scopul societății este în prima linie de a servi interesele materiale și morale ale institutelor de bani din provincie și anume astfel, ca cu ajutorul puterii, ce zace în asocierea singuraticilor, ele să-și poată realiza mai cu înlesnire și mai sigur scopurile ce le urmăresc“. Mai departe societatea urmăresce scopul de a desvolta în cadrul statutelor creditul din țară. §. 6 și cei următori circumscriu agendele, operațiunile și organizația asociațiunii.

Ce privește agendele, acelea sunt aproape identice cu cele ale celeilalte asociațiuni înființate de mai înainte pe baze pur morale. Intre operațiunile, cari le va cultiva noul institut de bani, sunt toate operațiunile de bancă usitate, cu excepțiunea jocului de bursă. Direcțiunea constă din 15—40 membri; prima direcțiune o denumesc fondatorii; cel puțin $\frac{3}{4}$ a membrilor din direcțiune trebuie să fie aleși dintre reprezentanții institutelor de bani din provincie. Comitetul de supraveghiere se compune din 5 membri aleși de adunarea generală.

Conform raportului fondatorilor, pân' acum au intrat în șirul acționarilor noului institut în total 114 institute de bani din provincie, cari au subscris mai mult decât capitalul social proiectat de K 1 mil. Din capitalul social s'au plătit K 300,000. Spesele de fondare s'au urcat la K 11,138, pentru cari adunarea generală a votat fondatorilor absolutoriu.

Precum se vede din lista membrilor din direcțiune și din comitetul de supraveghiere denumiți resp. aleși, acționarii acestei asociațiuni se compun exclusiv din institute de bani de puțină însemnătate, cari au intrat în legătură cu acest institut în speranță de a ajunge la credite mari și ieftine. Cum li se vor realiza speranțele se va vedea în viitor.

⊙

SUMAR.

Asigurările. — Principiul sincerității bilanțului. — Aforisme asupra instituțiunii Casselor de păstrare. — *Revista financiară*: Situațiunea. — *Comerțiu*: Asociațiunea regnicolară a comercianților din Ungaria. — *Societăți financiare și comerciale*: „Doina“ institut de credit, societate pe acțiuni în Cămpeni. Asociațiunea regnicolară a institutelor de bani ungare soc. pe acțiuni.

„GRĂNIȚERUL“

instituit de credit și de economii, ca societate pe acțiuni.

CONVOCARE.

Domnii acționari ai institutului de credit și de economii „Grănițerul“, ca societate pe acțiuni, în virtutea §-lui 15 din statute se invită la

a V-a adunare generală ordinară,
ce se va ține în H.-Dobra la 13 Februarie n. a. c. la oarele 10 a. m. în localul institutului.

Obiectele puse la ordinea zilei sunt:

1. Raportul anual al direcțiunii.
2. Raportul comitetului de supraveghiere.
3. Aprobarea bilanțului și a conturilor încheiate cu finea anului.
4. Distribuirea profitului curat realizat cu finea anului.
5. Darea absolutoriuului membrilor din direcțiune și din comitetul de supraveghiere.
6. Alegerea unui membru în comitetul de supraveghiere.
7. Eventuale propuneri în sensul § lui 26 din statute.
8. Alegerea a doi acționari pentru verificarea protocolului adunării generale.

P. T. acționari, cari voesc a participa la adunarea generală, să-și depună până la 12 Februarie st. n. a. c. acțiunile la cassa societății, conform §-lui 16 din statute.

Din ședința plenară a direcțiunii, ținută la 16 Ianuarie n. 1904.

Nr. 3. [1—1]

Direcțiunea.

„DOINA“,

instituit de credit, societate pe acțiuni în Câmpeni.

CONVOCARE.

Domnii acționari ai „Doinei“, instituit de credit, societate pe acțiuni în Câmpeni, se invită prin aceasta în virtutea §-lui 13 al statutelor societății la

a VIII-a adunare generală ordinară,
care se va ține în Câmpeni Joi în 18 Februarie st. n. 1904, la 10 oare a. m. în localul institutului.

Obiectele:

1. Deschiderea și constituirea.
2. Presentarea bilanțului anual, a raportului direcțiunii și a comitetului de supraveghiere; decideră asupra lor.
3. Fixarea prețului marcelor de prezență pentru direcțiune și a biletului de prezență a comisariatului de pe anul 1904.
4. Alegerea comitetului de supraveghiere pe anul 1904.

Domnii acționari, cari în sensul statutelor voesc a participa la adunarea generală în persoană sau prin plenipotențiați, sunt rugați a-și depune acțiunile și eventual dovedile de plenipotență cel puțin cu două zile înainte de adunarea generală pe lângă revers la cassa societății noastre, eventual la „Auraria“, cassă de credit, societate pe acțiuni în Abrud.

Câmpeni, 15 Ianuarie 1904.

Direcțiunea.

„DOINA“ instituit de credit, societate pe acțiuni în Câmpeni.

Active — Vagyon.	(Coroane)	Contul Bilanțului — Mérleg számla.	(Coroane)	Pasive — Teher.	
Cassa — Készpénz		11,884 21		Capital — Részvénytőke	60,000—
Cambii — Váltók	288,144—			Depuneri spre fructificare — Betétek	344,815-42
Cambii cu asig. hip. — Jelzálogos váltók	134,291—	422,435—		Reescompt — Vizszámitolás	3,200—
Imprumut cu Obligații — Kötvény kölcsön		1,117—		Interese transitoare — Átmeneti kamat	10,320 95
Imprumut cu Hipotecă — Jelzálogos kölcsön		28,585—		Fond de rezervă — Tartalékalap	31,800—
Efecte — Értékpapírok		200—		Fond de pensuni — Nyugdíjalap	4,028—
Realități — Ingatlanok		5,000—		Profit curat — Tiszta nyereség	15,056-84
		469,221 21			469,221 21

Eșite — Kiadás.	(Coroane)	Contul Profit și Perderi — Nyereség és Veszteség számla.	(Coroane)	Intrate — Bevétel.	
Spese — Kiadások		1,039-55		Interese de escompt — Leszámitolási kamat	33,621-05
Interese de Reescompt-Vizszámitolási kamat		1,989-99		„ de Obligațiuni — Kötvény kamat	125-13
„ la depuneri — Betéti kamat		18,465-71		„ de hipotecari — Jelzálogos kölcsön kamat	1,777-01
„ la fondul de rezervă — Tartalékalap kamatok		1,800—		Spese de manipulare — Kezelési költség	8,720-74
„ la fond. de pens., — Nyugdíjalap kamatok		228—		Competințe de scris — Illeték	1,398-02
Dare — Adó		2,123-63		Interese de întârziere — Késedelmi kamat	2,530-34
„ după depuneri — Betéti kamatació		1,846-57			
Salare — Fizetések		4,440—			
Marce de prezență — Jelenléti díjak		942—			
Chirie — Házbér		240—			
Profit curat — Tiszta nyereség		15,056-84			
		48,172-29			48,172-29

Câmpeni, 31 Decembre 1903.

Dr. Basiliu Preda m. p., director executiv.

Teodor Orlea m. p., contabil.

Direcțiunea:

Romul Furdul m. p., president. Vasile Chirtop m. p. Const. Cothișel m. p. Dr. Zosim Chirtop m. p. Iuliu Poruțiu m. p.

Revêdut și aflat în consonanță cu registrele principale și auxiliare. — Megvizsgáltatván a fő és segédkönyvekkel összhangzónak találtatott.

Câmpeni, 16 Ianuarie 1904. — Topánfalva, 1904 januárhó 16-án.

Nr. 4. [1—1]

Comitetul de supraveghiere:

Demetriu Goia m. p. Iosif Gomboș m. p. George M. Corcheșiu m. p. Ioan Nicola m. p. Nicolau Cothișel m. p.